

Transportstyrelsens föreskrifter om riskutbildning för behörighet A och A1;

TSFS 2009:26

Utkom från trycket
den 13 maj 2009

beslutade den 5 maj 2009.

Transportstyrelsen föreskriver följande med stöd av 8 kap. 3 b § körkortsförordningen.

VÄGTRAFIK

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser om riskutbildning enligt körkortslagen (1998:488) och körkortsförordningen (1998:980).

2 § Riskutbildningen omfattar följande delar.

Del 1: Alkohol, andra droger, trötthet samt faktorer och beteenden som medför ökade risker.

Del 2: Hastighet, säkerhet och körning under särskilda förhållanden.

Innehållet i respektive del av riskutbildningen framgår av 5 kap.

När utbildningen för del 2 påbörjas ska eleven vara i slutskedet av förarutbildningen.

2 kap. Ansökan om tillstånd

1 § Ansökan om tillstånd att bedriva riskutbildning ska ges in till Transportstyrelsen på en blankett som styrelsen har fastställt.

2 § Till ansökan ska bifogas

1. ett bevis från Bolagsverket om att sökanden inte är försatt i konkurs, om sökanden är en fysisk person, eller ett registreringsbevis från Bolagsverket, om sökanden är en juridisk person,

2. namn och personnummer eller samordningsnummer på den person eller de personer som ges behörighet att företräda utbildningsverksamheten, om sökanden är en juridisk person,

3. namn och personnummer eller samordningsnummer på den eller de lärare som ska undervisa,

4. handlingar enligt 3 kap. 3 § 2 eller 5 § 2,

5. uppgifter om lokal som ska användas i undervisningen, och

6. en undervisningsplan enligt 4 kap. 1 §.

Bevis enligt första stycket 1 får vara högst tre månader gammalt. Sådant bevis behöver dock inte bifogas om tillstånd tidigare har meddelats att driva

trafikskola eller bedriva introduktionsutbildning, riskutbildning eller utbildningsverksamhet för yrkesförarkompetens.

Om uppgifter enligt första stycket 3 och 4 inte har kunnat lämnas, ska uppgifterna anmälas enligt 4 kap. 7 § 6 innan utbildningsverksamheten påbörjas.

3 § Om ansökan avser riskutbildning del 2 ska dessutom anges

1. säkerhetsbestämmelser för verksamheten vid trafikövningsplatsen, och
2. en beskrivning av trafikövningsplatsen och hur kraven i 4 kap. 3 och 4 §§ ska uppnås.

En karta och skalenlig skiss som tydligt visar hur anläggningen är utformad ska bifogas.

3 kap. Krav på lärare

1 § Undervisning i riskutbildning ska bedrivas av lärare som anmälts till Transportstyrelsen.

Riskutbildning del 1

2 § För att få undervisa i riskutbildning del 1 krävs att läraren

1. har giltigt körkort med behörighet A och B,
2. har haft ett körkort med behörighet A och B under sammanlagt minst tre av de senaste tio åren och har vana och skicklighet att köra motorcykel,
3. med hänsyn till sina personliga förhållanden kan anses lämplig som lärare vid riskutbildning,
4. har genomgått särskild lärarutbildning enligt bilaga 1, och
5. uppfyller kraven i 3 § 1 eller 2.

3 § För att få undervisa krävs, utöver vad som anges i 2 §, att läraren

1. är godkänd som trafiklärare för motorcykel enligt 3 § lagen (1998:493) om trafikskolor, eller
2. har dokumenterad pedagogisk utbildning omfattande minst ett halvår, dokumenterad erfarenhet av arbete som lärare under minst ett år och ett godkänt praktiskt test enligt 6 kap. 2–4 §§ Vägverkets föreskrifter (VVFS 2006:65) om trafikskolor med undantag från kravet i 6 kap. 3 § 2 samma föreskrifter.

Riskutbildning del 2

4 § För att få undervisa i riskutbildning del 2 krävs att läraren

1. har giltigt körkort med behörighet A och B,
2. har haft ett körkort med behörighet A och B under sammanlagt minst tre av de senaste tio åren och har vana och skicklighet att köra motorcykel,
3. med hänsyn till sina personliga förhållanden kan anses lämplig som lärare vid riskutbildning,

4. har genomgått särskild lärarutbildning enligt bilaga 2, och
5. uppfyller kraven i 5 § 1 eller 2.

5 § För att få undervisa krävs, utöver vad som anges i 4 §, att läraren

1. är godkänd som trafiklärare för motorcykel enligt 3 § lagen (1998:493) om trafikskolor, eller

2. har en utbildning som kan anses likvärdig med utbildning för trafiklärare. En sådan utbildning bör omfatta minst motsvarande utbildningstid och innehålla minst motsvarande omfattning av undervisningsmetodik. Därutöver krävs att lärare som inte är godkänd som trafiklärare enligt ovan har

1. dokumenterad erfarenhet av arbete som lärare under minst ett år,

2. ett godkänt praktiskt test enligt 6 kap. 2–4 §§ Vägverkets föreskrifter (VVFS 2006:65) om trafikskolor med undantag från kravet i 6 kap. 3 § 2 samma föreskrifter, och

3. genomgått särskild utbildning enligt 6 kap. 5 § Vägverkets föreskrifter (VVFS 2006:65) om trafikskolor.

Fortbildning

6 § En lärare ska kontinuerligt genomföra utbildning samt genomgå fortbildning årligen för att bibehålla sin kompetens.

Tillståndshavaren ansvarar för att dokumentera antal utbildningstillfällen som varje lärare genomfört och spara sådan dokumentation i två år samt tillse att varje lärare genomgår fortbildning och dokumentera detta.

7 § Fortbildningen ska omfatta minst sju timmar för del 1 respektive del 2. Fortbildningen ska fördjupa och uppdatera de viktigaste kunskaperna för lärarrollen inom de ämnesområden som anges i kursplanen enligt 5 kap. I fortbildningen ska även ingå genomgång och utveckling av pedagogiska metoder som på bästa sätt kan användas för att uppnå de mål som är satta för eleven.

4 kap. Krav på verksamheten

1 § Riskutbildningen ska bedrivas enligt inlämnad undervisningsplan. Undervisningsplanen ska ange innehållet i utbildningen, hur utbildningen ska bedrivas och hur målen i kursplanen enligt 5 kap. ska uppnås. Därutöver ska den tidsmässiga omfattningen av utbildningen anges.

2 § Verksamheten får endast bedrivas under förutsättning att

1. antalet deltagare per utbildningstillfälle är högst sexton elever,

2. antalet elever per lärare är högst fyra vid praktiska moment under del 2,

3. läraren och eleverna är samtidigt närvarande i utbildningslokalen respektive vid trafikövningsplatsen,

4. undervisningslokalen och trafikövningsplatsen är lämplig för sitt ändamål med hänsyn till antal elever och val av undervisningsmetodik,

5. undervisningstiden exklusive raster är minst 180 minuter för del 1 och minst 240 minuter för del 2,

6. det finns tillgång till minst en motorcykel per elev vid praktiska moment under del 2, och

7. läraren själv kör motorcykel under del 2 för att kunna förevisa övningar.

Krav på en trafikövningsplats för riskutbildning del 2

3 § En trafikövningsplats ska vara så utformad att utbildning kan genomföras i enlighet med kursplanen och målen i 5 kap. för riskutbildning del 2.

De praktiska övningarna ska kunna genomföras i en hastighet som ger eleven möjlighet att uppleva det som målen syftar till. Upplevelsetiden ska vara sådan att eleven kan tillgodogöra sig intryck av och förståelse för olika risksituationer.

Vid trafikövningsplatsen ska det finnas tillgång till undervisningslokaler i anslutning till den praktiska utbildningen och i övrigt den utrustning som behövs för den praktiska utbildningen.

4 § Anläggningen ska vara utformad på lämpligt sätt med hänsyn till övningarnas utformning och säkerheten. Följande förutsättningar ska vara uppfyllda på övningsområdet vid genomförande av praktiska övningar.

1. Banan ska ha en belagd och jämn yta.

2. Banans bredd ska vara minst 5 m där bromsning och kurvtagning sker samt minst 7 m där undanmanöver sker.

3. För att medge acceleration, retardation och utrymme för misslyckad inbromsning, ska banans längd där bromsning sker vara minst 200 m varav den del där inbromsning sker ska vara minst 60 m.

4. På övningsområdet ska det finnas en kurva med ca 180 graders sväng och en innerradie av minst 10 m.

5. Vid sidan av banan ska det finnas en säkerhetszon som minskar skaderisken om en avåkning skulle inträffa. Säkerhetszonen ska vara utformad så att den är fri från fysiska hinder i form av fasta oeftergivliga föremål. Säkerhetszonens bredd ska vara anpassad efter underlagets lutning och farddämpande egenskaper samt till den hastighet och typ av övning som genomförs på aktuell del av banan.

In- och utfarter till trafikövningsplatsen ska vara så anordnade att obehörigt tillträde förhindras.

Krav på fordon

5 § De motorcyklar som används under del 2 ska vara tvåhjuliga och lämpliga för utbildningen.

Tillståndshavaren ansvarar för att den som genomgår förarutbildning för behörighet A1 under riskutbildningen använder en lätt motorcykel vars motor har en slagvolym på minst 120 cm³ och att den som genomgår förar-

utbildning för behörighet A under riskutbildningen använder en tung motorcykel vars motor har en slagvolym på minst 375 cm³.

Krav på skyddsutrustning

6 § Tillståndshavaren ansvarar för att eleven vid färd under del 2 bär skyddshjälm och ändamålsenlig skyddsutrustning som är avsedd för motorcykelkörning. Utrustningen ska bestå av skyddskläder av skinn eller annat kraftigt material samt skyddsglasögon eller motsvarande, kraftiga stövlar eller kängor, handskar och ryggskydd. Skyddshjälmen och utrustningen ska vara fri från skador.

Ändring av verksamheten

7 § Följande uppgifter ska anmälas till Transportstyrelsen utan dröjsmål

1. ändring av firma,
2. ändring av rätten att teckna företagets firma,
3. byte av lokaler för undervisning,
4. ändring av undervisningsplan,
5. utökning av verksamheten till annan plats och de uppgifter som anges i 2 kap. 2 § 2–6 och 3 §,
6. personalförändringar avseende lärare.

Anmälan enligt första stycket 6 ska ges in på en blankett fastställd av Transportstyrelsen.

Registreringsbevis ska bifogas när anmälan gäller ändrad firma eller firmatecknare enligt första stycket 1 och 2.

8 § En tillståndshavare som ändrar bolagsform ska skicka in en ny ansökan om tillstånd att bedriva riskutbildning enligt 2 kap. 1 § och 2 § 1 och 2.

9 § Om tillståndshavaren dör, övergår tillståndet på dödsboet. Om tillståndshavaren försätts i konkurs, övergår tillståndet på konkursboet. Fortsatt verksamhet för ett dödsbos eller konkursbos räkning ska snarast anmälas till Transportstyrelsen. Tillståndet gäller under högst sex månader räknat från dödsfallet eller konkursbeslutet, om inte Transportstyrelsen på grund av särskilda skäl medger en längre giltighetstid.

Rapportering och identitetskontroll

10 § Av 4 kap. 14 § körkortsförordningen (1998:980) framgår att den som anordnar riskutbildning ska rapportera till Transportstyrelsen när utbildningen har genomförts. Sådan rapportering ska ske genom elektronisk överföring i ett system som har godkänts av Transportstyrelsen och i enlighet med de uppgifter och anvisningar som styrelsen har bestämt.

11 § Innan rapportering får ske ska den som har varit lärare vid utbildningen ansvara för att en identitetskontroll har skett. Kontrollen ska fastställa att den person som har genomfört riskutbildningen är den han eller hon uppger sig vara.

5 kap. Kursplaner

1 § De aktiva verb som används i kursplanerna har följande betydelse.

<i>använder</i>	eleven gör något utifrån sin kunskap
<i>bedömer</i>	eleven bedömer sin förmåga
<i>redogör</i>	eleven beskriver och reflekterar över ett kunskapsområde eller förlopp
<i>upplever och inser</i>	eleven deltar och förstår
<i>utför</i>	eleven utför en uppgift
<i>värderar</i>	eleven tar ställning och kan förklara varför
<i>återger</i>	eleven kan återge fakta med viss förståelse av vad fakta står för

Riskutbildning del 1: Alkohol, andra droger, trötthet samt faktorer och beteenden som medför ökade risker

Syfte och mål

2 § Riskutbildning del 1 ska lyfta fram risker som är speciella för motorcyklister och ge kunskap om beteenden som är riskfyllda samt förbättra elevens attityder till dessa.

Utbildningen syftar också till att ge eleven kunskap och insikt om problemen med alkohol, andra droger och trötthet i samband med körning samt andra faktorer som medför ökade risker. Eleven ska även få kunskap och insikt om vilka konsekvenserna kan bli samt vad som ökar riskerna och hur de kan undvikas.

Eleven ska efter genomgången utbildning inse betydelsen av att ta avstånd från alkohol och andra droger i samband med körning samt vikten av att vara utvilad och koncentrerad som förare.

Utbildningen ska ge stort utrymme för reflektion och diskussion.

Teoretiska moment

3 § Målet är uppnått när eleven

1. *återger*

- omfattningen av rattfylleriet,
- de regler som gäller för rattfylleri och trötthet,

- skillnaderna i olycksstatistiken mellan olika åldersgrupper och mellan män och kvinnor,
- skillnad i olycksrisk för motorcykel jämfört med andra transportmedel,
- hur motorcykelns modell och motoreffekt inverkar på olycks- och skaderisk,
- hur riskerna i trafiken kan påverkas av faktorer som kön, ålder, personlighet, livsstil, grupptillhörighet, stress och grad av körerfarenhet,
- hur trafiksäkerheten kan påverkas av teknisk utrustning, körning med passagerare, körning i grupp och av situationer som när föraren testar gränser eller kör med lånad motorcykel,

2. redogör för

- hur alkohol och andra droger påverkar kroppen, beteendet och körförmågan på kort och lång sikt,
- vilka konsekvenserna kan bli om man kör påverkad av alkohol eller andra droger eller om man åker med en förare som är påverkad,
- vad man kan göra för att undvika att man själv eller andra kör eller åker med förare påverkade av alkohol eller andra droger,
- vilken betydelse sömnen har och hur trötthet kan påverka föraren i samband med körning,
- hur man kan känna igen och uppmärksamma trötthetskänslan,
- hur man undviker de risker som trötthet medför i samband med körning,
- hur förarbeteendet påverkas av värderingar och attityder samt vilka konsekvenser det kan få,
- andra trafikanters svårigheter att se motorcyklar och vilka motåtgärder som kan vidtas,
- olika typer av skyddsutrustning och betydelsen av dess synbarhet och rätt användande,
- betydelsen av att ha bra däck, bromsar och lager samt vilka fördelar, begränsningar och risker som finns med olika tekniska system,
- hur olika väglag, väderförhållanden och vägmiljöer påverkar motorcyklisters säkerhet, och
- begreppet defensiv körning.

Självvärdering

4 § Målet är uppnått när eleven

1. *bedömer* sin förmåga och motivation att undvika de beteenden och andra faktorer som kan medföra risker i trafiken, och
2. *värderar* det egna ansvaret för sin egen och andras säkerhet i trafiken.

Riskutbildning del 2: Hastighet, säkerhet och körning under särskilda förhållanden

Syfte och mål

5 § Riskutbildning del 2 ska belysa riskerna med motorcykelkörning, vanliga olyckssituationer och farliga beteenden samt möjligheterna att undvika risker förknippade med sådan körning. Utbildningen ska även öka elevens riskmedvetande, självinsikt och medvetande om sina egna begränsningar.

Utbildningen syftar också till att eleven ska inse hur olycksrisk har samband med hastighet och förarbeteende, samt dess betydelse vid trafikolyckor.

Genom att förstå dessa samband förväntas eleven få bättre förståelse för betydelsen av att vara förutseende och anpassa sin hastighet, samt få ökad motivation att köra med stora säkerhetsmarginaler.

Övningarna ska vara verklighetsförankrade och relatera till vanliga trafiksituationer och olyckor, samt även visa konsekvenser av misslyckanden. De färdighetsinriktade inslagen ska begränsas och fokus ska vara mer på hur man undviker att hamna i risksituationer än hur man tar sig ur dem. Riskerna med överskattning ska fortlöpande belysas.

Eleven ska fortlöpande ges utrymme för reflektion och diskussion av vad som upplevts under utbildningen.

Teoretiska och praktiska moment

6 § Målet är uppnått när eleven

1. *redogör för*

- händelseförlopp i typiska motorcykelolyckor och de vanligaste olycksorsakerna samt hur man kan förebygga och undvika dem,
- hur man som motorcyklist skapar säkerhetsmarginaler vid körning för att undvika risker,

- hur man kan förutse farliga situationer samt vilka åtgärder motorcykelförare kan vidta för att öka sin synbarhet för andra trafikanter,

- risker med överskattning av sin egen förmåga samt anledningar och konsekvenser av detta,

- betydelsen av hastighetsgränser,

- hastighetens betydelse för risker och för konsekvenserna vid misslyckanden på motorcykel,

- typiska felbeteenden och panikreaktioner, samt hur man kan förebygga och undvika dem,

- vikten av att samspela med andra trafikanter och att anpassa sin hastighet och placering,

2. *upplever och inser*

- hur valet av hastighet påverkar svårighetsgraden i olika situationer,

- sambandet mellan hastighet och kraschfart,

- hur olika faktorer påverkar stoppsträckans längd,

- betydelsen av effektiv bromsteknik,

- betydelsen av motstyrning och hastighetsanpassning vid kursändring och undanmanöver,
 - betydelsen av hastighetsanpassning, spårval och motstyrning vid körning i såväl höger- som vänsterkurvor,
 - betydelsen av korrekt körställning och att titta rätt,
3. *använder* skyddshjälm och annan skyddsutrustning på ett korrekt sätt, samt
4. *utför* bromsning från minst 70 km/tim.

Självvärdering

7 § Målet är uppnått när eleven

1. *bedömer* sin förmåga att undvika att hamna i risksituationer, och
2. *värderar* sin egen roll i uppkomsten av risksituationer och hur egna beslut kan påverka detta.

6 kap. Tillsyn

1 § Av 4 kap. 14 § körkortslagen (1998:488) framgår att Transportstyrelsen ska utöva tillsyn över riskutbildningen. Av 4 kap. 13 § samma lag framgår att Transportstyrelsen får återkalla ett tillstånd att bedriva riskutbildning.

2 § Den som tillsynen avser ska vara närvarande vid tillsynen.

3 § Om det framkommer brister vid tillsynen ska tillståndshavaren inkomma med ett åtgärdsprogram vilket ska lämnas inom en viss tid som fastställs av Transportstyrelsen. I åtgärdsprogrammet ska det framgå hur bristerna ska avhjälpas. Åtgärdsprogrammet ska vara genomfört den dag Transportstyrelsen anger.

7 kap. Undantag

1 § Undantag från dessa föreskrifter prövas av Transportstyrelsen.

Denna författning träder i kraft den 1 juni 2009.

På Transportstyrelsens vägnar

STAFFAN WIDLERT

Maria Åkerlund
(Vägrafikavdelningen)

Bilaga 1. Särskild lärarutbildning, riskutbildning del 1

1. Den särskilda lärarutbildningen för riskutbildning del 1 ska omfatta minst tre dagar och bedrivs enligt en undervisningsplan som godkänts av Transportstyrelsen. En undervisningsplan ska ges in till Transportstyrelsen före varje utbildningstillfälle och beskriva innehåll, upplägg och omfattning i tid. Därutöver ska följande uppgifter lämnas:

- namn på utbildningsanordnare,
- namn på lärare som ska undervisa,
- undervisande lärares kompetens och lämplighet, samt
- datum och plats.

2. Lärarutbildningen syftar till att utveckla deltagarens kunskaper och förståelse för problemen med alkohol, andra droger och trötthet i samband med körning, samt risker och riskfyllda beteenden som är speciella för motorcyklister.

Utbildningen syftar också till att deltagaren ska få goda kunskaper om vilken undervisningsmetodik och vilka pedagogiska metoder som kan användas för att uppnå de mål som anges i 5 kap. för del 1. Kunskapen ska kunna användas så att det blir möjligt att påverka värderingar och attityder hos den som genomgår riskutbildning.

3. Lärarutbildningen ska omfatta

- innebörden av Nollvisionen och GDE-matrisen,
- föreskrifter om riskutbildning med särskild genomgång av kursplanen för del 1 enligt 5 kap. och kunskaper inom de ämnesområden som anges där,
- kunskaper om riskutbildningens pedagogiska inriktning där reflektion och diskussion är av central betydelse,
- metodik och pedagogik för att uppnå målen i kursplanen,
- val av metod i förhållande till målgruppen för att påverka deltagande elevers attityder och värderingar,
- olika metoder för att ge eleven insikt i vikten av att undvika de risker som kan uppkomma i trafiken och hur sådana risker kan undvikas,
- planering och val av material för genomförande av riskutbildning,
- hur man kan hantera de reaktioner som eleven kan få under riskutbildningen.

4. Utbildningsanordnaren ska ge in uppgift om vem som deltagit i utbildningen till Transportstyrelsen på en blankett som styrelsen har fastställt.

Bilaga 2. Särskild lärarutbildning, riskutbildning del 2

1. Den särskilda lärarutbildningen för riskutbildning del 2 ska omfatta minst fem dagar och bedrivs enligt en undervisningsplan som godkänts av Transportstyrelsen. En undervisningsplan ska ges in till Transportstyrelsen före varje utbildningstillfälle och beskriva innehåll, upplägg och omfattning i tid. Därutöver ska följande uppgifter lämnas:

- namn på utbildningsanordnare,
- namn på lärare som ska undervisa,
- undervisande lärares kompetens och lämplighet, samt
- datum och plats.

2. Lärarutbildningen ska omfatta teoretiska och praktiska moment. Vid genomförande av praktiska moment ska det finnas tillgång till ett övningsområde.

3. Lärarutbildningen syftar till att utveckla deltagarens kunskaper och förståelse för hur hastighet, förarbeteende, fordon och väg kan påverka trafiksäkerheten vid motorcykelkörning, samt utveckla kunskaper om vanliga olycksituationer och möjligheterna att undvika dessa.

Utbildningen syftar också till att deltagaren ska få goda kunskaper om vilken undervisningsmetodik och vilka pedagogiska metoder som kan användas för att uppnå de mål som anges i 5 kap. för del 2. Kunskapen ska kunna användas för att anpassa utbildningsmetoder efter elevens behov så att det blir möjligt att påverka värderingar och attityder hos den som genomgår riskutbildning.

4. Lärarutbildningen ska omfatta

- innebörden av Nollvisionen och GDE-matrisen,
- föreskrifter om riskutbildning med särskild genomgång av kursplanen för del 2 enligt 5 kap. och kunskaper inom de ämnesområden som anges där,
- kunskaper om riskutbildningens pedagogiska inriktning där reflektion och diskussion är av central betydelse,
- metodik och pedagogik för att uppnå målen i kursplanen,
- val av metod i förhållande till målgruppen för att påverka deltagande elevers attityder och värderingar,
- olika metoder för att ge eleven insikt i vikten av att undvika de risker som kan uppkomma i trafiken och hur sådana risker kan undvikas,
- planering och val av material för genomförande av riskutbildning,
- hur man kan hantera de reaktioner som eleven kan få under riskutbildningen,
- hur motorcykelns och säkerhetssystemens konstruktion och funktion påverkar trafiksäkerheten,
- hur övertro på teknik och utbildning påverkar förarbeteende och trafiksäkerhet,
- sambandet mellan körteknik och trafiksäkerhet,
- egen körning som omfattar upplevelsemålen för del 2 enligt 5 kap.

5. Utbildningsanordnaren ska ge in uppgift om vem som deltagit i utbildningen till Transportstyrelsen på en blankett som styrelsen har fastställt.